

Nem fércelgetnek a karádi asszonyok

HAGYOMÁNYOK Egyelőre

fiókban pihennek az eredeti motívumok – állítja Lepenyéné

A karádi hímzések messze földön híresek. Vitát gerjeszt, hogy ki képes bemutatni az eredeti motívumokat az utódoknak.

Czene Attila

Reggelente nagyot nyújtózkodik Karád. Az évek során a faluban elfogytak a munkahelyek, s a kenyérrelváltó megkeresni sokaknak utazni kell. Szerencsére a Balaton-part, Lelle csak nyolc kilométerre esik.

Az 1930-as évek nehéz gazdasági helyzetében az ősök népművészete nyújtott segítséget. Tautner Ilona, a helyi Hangya Szövetkezet könyvelője összegyűjtötte a még fellelhető hímzésmotívumokat, s azokat a kor lakáskultúrájának követelményeihez igazította. A karádi asszonyoknak sok pénzt hozott a kézügyességük. Az alkotások dicséretet kaptak a brüsszeli és párizsi világkiállításokon is.

A balatonlellei Dolbert Ferenc népi iparművész, a helyi Lölle Hagyományörző Egyesület elnöke az idén füzetecskét adott ki Az én karádi hímzésgyűjteményem címmel. Benne négyoldalmi szöveg, s negyvennyolc oldalon rajz. Ez jelentős indulatokat gerjesztett a faluban.

– Sajnos a legilletékesebb karáditól, Lepenye Józsefnétől nem kaptam segítséget, ugyan-



FOTÓ: GÁTI KORNÉL

Lepenye Józsefné: bal oldalt a férc, a jobbon az eredeti. Nagy a különbség

is féltve őrzi azt az anyagot, amelyet nagynénjétől, Trautner Ilonától kapott – írja előszavában Dolbert Ferenc. Aki ennek ellenére úgy gondolta: nem szabad veszni hagyni az értékeket, azokat közkinccsé kell tenni.

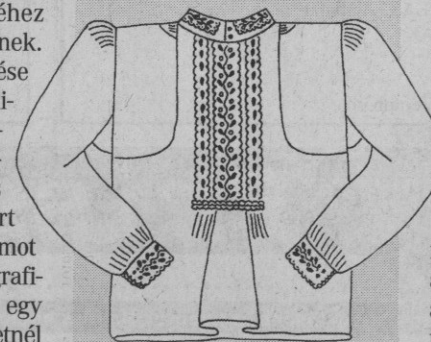
– Nem hiteles a kiadvány – állítja most Lepenye Józsefné. – A nagynéném nevét is rosszul írták. Az ízléstelen rajzok készítőjének nem sok fogalma lehetett a karádi népkultúráról. Számos motívum eredetéhez pedig nincs köze az őseinknek.

Lepenye Józsefné gyűjtése már tizennyolc esztendeje kiadásra vár. A kéziratot Varga Mariann néprajzkutató-muzeológus lektorálta és Kanyar József akadémikus írt hozzá előszót. Sok motívumot Reich Károly, a későbbi grafikusművész rajzolt meg, aki egy időben a Hangya Szövetkezettől volt tanuló.

– Sem a megyei múzeum, sem a karádi önkormányzat nem adott pénzt nekem a megjelentetésre – idézte föl Lepenye Józsefné. – Megvenni persze sokan akarták az anyagot bagóért, de nem akartam elkótyavetyélni. Abba beleegyeztem, hogy a halálom után szálljon minden a falura, addig azonban minden szerzői jogot fönntartok magamnak. De elárulom: volt idő, amikor úgy gondoltam: ha közeledni érzem a haláloamat, akkor fölgyűjtöm

Fehér cérna a vásznon

A VILÁGSZERTE ismert karádi hímzést eleinte csak férfingek díszítésére használták. A Zbinyovszky-lányok 1870-ben készült menyasszonyi kelengyéjére is rákerültek a motívumok. Először csak fehér cérnával hímezték, később jelent meg az aransárga, fekete, zöld vagy piros szín.



A férfilingekkel kezdődött a világhírré vezető hímzésekarierr

Négy száz éve kezdődött

A KARÁDI HÍMZÉS a 17. század óta híres. Művészetről a 18. század óta beszélhetünk, a virágkora pedig a 19. századra esik. Mindenki otthon kenderből készítette a ruhánumút. Az 1930-as évektől a fiatalok kezdték elhagyni a hagyományos gatyát és a kányás főkötő viseletét.

az egészséget. Meggondoltam magam, mert akkor egyedüli eligazodást az utókornak ez a meglelőnt fércmű jelentene. Pedig mindenkinek joga van tudni, hogy a nyomorúságos körülmények között élő, földet túró karádi asszonyok milyen csodákat alkottak.

Dolbert Ferenc a megkeresésünkre a következőképp reagált: A sok karádi hagyomány nemcsak Lepenye Józsefné öröksége, hanem közkinccs. A karádi indulatokkal kapcsolatban az a helyzet, hogy eddig több mint húsz könyvet vittek haza a falu lakói. Persze egyéni ízlés dolga kritizálni a kiadványt. Úgy érzem azonban, hogy eléggé megismertem a falu hagyományait, s a gyűjtés, írás során átértettem a felelősséget. A füzetet a teljesség igénye nélkül állítottam össze. Buzdítom Lepenye Józsefnét, hogy ne áskálódásra használja az energiáját, hanem nyúljon a pénztárcájába, finanszírozza meg a saját kiadatlan könyvét, amihez én korábban ajánlottam segítséget, de bizalmatlanságból elutasította. Addig is be kell érnie a „fércművel”, amit megjelenése előtt több neves szakember átnézett és jónak talált. Kettőnk között az a különbség, hogy én varrni is tudom a karádit, nem csak tervezni. A füzet a hímző szemével készült.